Kerkelä Julia

21.11.2024

Eduskunnalle tiedottaminen / Neuvostoraportti / Ulkoasiainneuvosto Brysselissä 18.11.2024

Ulkoasiainneuvoston kokous 18.11.2024

Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa –keskustelussa Ukrainan UMI Sybiha kertoi sotatilanteesta viitaten Venäjän viime päivinä tekemiin suuriin ilmaiskuihin. Kolmansien maiden, kuten Kiinan, Pohjois-Korean ja Iranin lisääntyvä tuki Venäjälle huomioitiin. Yhdysvaltain tulevan hallinnon linjauksia odotetaan. UMI Sybiha painotti, ettei rauhansopimusta tule tehdä Ukrainan intressien tai alueiden kustannuksella.

EU:n sisäisessä keskustelussa keskeisiä teemoja olivat Ukrainan puolustuskapasiteetille annettavan tuen lisääminen ja Venäjän sodankäyntiä tukeviin kolmansiin maihin vaikuttaminen. On tärkeää, että Yhdysvaltojen tulevalle hallinnolle korostetaan EU:n ja Yhdysvaltojen jaettuja turvallisuusintressejä sekä EU:n valmiutta panostaa lisää Euroopan turvallisuuteen. Jäsenmaat tukivat laajasti 15. pakotepaketin valmisteluja ja erityisesti varjolaivaston toimintaan puuttumista.

Georgian osalta keskusteltiin EU:n reaktioista lokakuun parlamenttivaalien jälkeisessä tilanteessa. Jäsenmaat painottivat tuen jatkamista Georgian kansalaisyhteiskunnalle, mutta EU-jäsenyystiellä ei ole edellytyksiä edetä ilman muutosta hallituksen toiminnassa.

Lähi-idän osalta keskusteltiin erityisesti pakotteista Hamasia ja väkivaltaisia siirtokuntalaisia kohtaan sekä UNRWA:n tilanteesta ja EU:n keinoista edistää kahden valtion ratkaisua.

Afrikan sarveen liittyen esillä olivat Sudanin tilanne ja Somalian turvallisuussiirtymä, johon liittyen keskeisin kysymys oli vuoden 2025 alussa käynnistyvän Afrikan unionin operaation rahoitus. Sudanin humanitaarinen tilanne jatkuu vaikeana. Neuvoston yhteisymmärrys oli, että konfliktia ylläpitäviin kolmansiin osapuoliin vaikuttaminen on tärkeää, ja lisäpakotteita on saatava.

Ulkoasiainneuvoston aiheina olivat Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa, Georgia, Lähi-idän tilanne sekä Afrikan sarvi.

<u>Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa</u>

Ukrainan ulkoministeri Sybiha kertoi videoyhteyksin sodan rintamatilanteesta ja Ukrainan akuuteista tukitarpeista. Venäjän ilmaiskut energia- ja siviili-infrastruktuuriin ovat lisääntyneet, ja Venäjä on pystynyt etenemään rintamalla, myös kolmansien maiden tuen avulla.

Ukrainan UMI Sybiha totesi, että Yhdysvaltojen presidentinvaalit ovat aiheuttaneet epävarmuutta, ja erityisesti Venäjä pyrkii hyödyntämään tilannetta. Rauhaa ei voida tavoitella Ukrainan intressien tai

alueiden kustannuksella. EU:n toimissa huomiota tulee kiinnittää pakotteiden tehostamiseen, varojen jäädyttämisestä itse takavarikointeihin sekä varjolaivastojen sanktioimiseen. Sodan myötä Ukrainan oma korkean teknologian puolustusteollisuus on kehittynyt merkittävästi. Ukrainan panostukset Euroopan turvallisuuteen ovat myös osa sen EU-jäsenyysprosessia, jonka osalta uudistukset ovat edenneet hyvää tahtia.

Sisäisessä keskustelussa painotettiin, että EU:n tulee jatkaa tukeaan Ukrainalle riippumatta Yhdysvaltojen tulevan hallinnon suunnitelmista. Keskeistä on puolustuskyvylle annettava tuki. Ukrainan kapasiteetti on epätasapainossa Venäjään verraten huomioiden kolmansien maiden kasvava tuki Venäjälle. Sybiha pyysi kiirehtimään pakotteiden vahvistamista ja pyysi poistamaan Ukrainalle annetun aseistuksen käyttörajoituksia.

Komissaari Várhelyi kertoi, että EU:n kokonaistuki Ukrainalle on nyt yhteensä 124 mrd euroa, ja Ukraina-välineen toinen maksatus ollaan hyväksymässä pian. EU:n pelastuspalvelumekanismin kautta tukea allokoidaan erityisesti Ukrainan energiasektorille, ja lisäpanostuksia tarvitaan etenkin humanitaariseen apuun. Painetta Venäjää vastaan tulee jatkaa toimilla pakotekiertoa vastaan sekä edistämällä 15. pakotepaketin valmisteluja, etenkin varjolaivaston osalta.

Jäsenmaiden keskustelussa todettiin tarve vahvalle ja yhtenäiselle Euroopalle nykyisessä geopoliittisessa tilanteessa. Painotettiin EU:n yhdessä jaettua vastuuta Ukrainan tukemiseksi. Pakotteiden osalta tuettiin sekä uusia pakote-esityksiä että olemassa olevien pakotteiden tehokkaampaa toimeenpanoa ja pakotekierron ehkäisyä.

Puheenvuorossaan Suomi alleviivasi, että viime aikoina Ukrainan yhteydessä mainittu ”Suomen malli” (viittaus Moskovan rauhaan 1940 tai kylmän sodan aikaiseen statukseen) on osa menneisyyttä. Suomi korosti, että Ukrainan puolueettomuus ja sotilaallinen liittoutumattomuus ei estänyt sitä joutumasta Venäjän hyökkäyksen uhriksi. Suomi painotti EU:n yhtenäisyyttä myös Venäjää tukeviin kolmansiin maihin kohdistettavissa toimissa.

Georgia

Korkea edustaja Borrell aloitti keskustelun taustoittamalla Georgian parlamenttivaalien jälkeistä tilannetta. Maan EU-jäsenyyspolku on jäädytetty eikä etene, ellei maa edisty yhdeksän askeleen ehtojen täyttämisessä ja peru ”vierasagentteja” ja ”perhearvoja” koskevia lakeja. ODIHR:n vaalitarkkailuraporttia pyydettiin esiteltäväksi EU:n poliittisten ja turvallisuusasioiden komitealle. Tarkasteluun tulee ottaa myös EU:n Etelä-Kaukasian erityisedustajan mandaatin laajentaminen koskemaan Georgian sisäistä tilannetta siten, että hän voisi neuvotella niin maan hallituksen kuin opposition kanssa. Kansalaisille suunnatussa viestinnässä on korostettava, ettei EU ole kääntänyt heille selkäänsä. Lisäksi korkea edustaja Borrell esitti EU:n teknisen mission lähettämistä Georgiaan.

Komissio totesi, että vaaleissa nähtiin selkeitä epäselvyyksiä, jotka vaativat läpinäkyvää kansainvälistä tutkintaa, ja tästä tulee viestiä selkeästi Georgian hallitukselle. Laajentumisraportti toteaa, ettei maa ole edennyt jäsenyyspolullaan. Georgian hallitukselle tulee tehdä selväksi toimiensa pitkän aikavälin seuraukset.

Jäsenmaat olivat lähes yhtenäisiä siitä, että Georgian kansan enemmistö on EU-myönteistä, mutta hallituksen toiminta ei anna edellytyksiä edetä EU-lähentymisessä ilman merkittäviä muutoksia. Useissa puheenvuoroissa korostui Georgian hallituksen toimiin liittyvät ongelmat niin vaalien kuin viime aikaisten lakialoitteiden osalta. Jäsenmaiden keskustelussa peräänkuulutettiin tarvetta läpinäkyvälle vaalitutkinnalle. Georgian hallitukseen kohdistuvia toimia jo aiemmin tehtyjen lisäksi (mm. poliittisten yhteyksien vähentäminen, hallitukselle kohdistetun taloudellisen tuen jäädyttäminen) kannatettiin kuitenkin painottaen, että toimet on valittava tarkoin siten, etteivät ne kohdistu Georgian kansaan. Jatkotoimien tarkastelua jatketaan.

Lähi-idän tilanne

Keskustelussa nousivat esille pakotteet Hamasia ja väkivaltaisia siirtokuntalaisia kohtaan, UNRWA:n tilanne, Kansainvälisen tuomioistuimen ICJ:n neuvoa-antava lausunto Israelin miehityksen laittomuudesta palestiinalaisalueilla sekä EU:n ja Israelin välinen assosiaatiosopimuksessa määritelty poliittinen dialogi.

Korkea edustaja Borrell totesi, että viimeisin EU:n ja Israelin välinen assosiaationeuvosto on järjestetty lokakuussa 2022, ja Israelin halukkuus valmistella seuraavaa kokousta on ollut vähäistä. Borrell pyysi komissiota arvioimaan, miten Israel noudattaa kansainvälistä oikeutta ja kansainvälistä humanitaarista oikeutta suhteessa EU:n ja Israelin assosiaatiosopimukseen.

Komissaari Várhelyi kertoi komission sopineen samana päivänä (18.11.) Palestiinalaishallinnon kanssa PA:n reformiohjelmasta, joka ulottuu vuoden 2026 loppuun. Komissaari Lenarcic kävi läpi Gazan humanitaarista tilannetta; perille viety apu on alhaisimmalla tasolla konfliktin alusta alkaen ja humanitaarinen tilanne Gazassa on katastrofaalinen. Komissaari Lenarcic painotti, että Israelin tulee kunnioittaa kansainvälistä humanitaarista oikeutta ja poistaa esteet avun perille viemisiksi.

Suuri osa jäsenmaista tuki uusien pakotelistausten asettamista sekä Hamasin että siirtokuntalaisten tekemän väkivallan osalta. UNRWA:n toimintaedellytysten takaamista pidettiin välttämättömänä. Useimmat jäsenmaat antoivat tukensa poliittisen dialogin jatkamiselle, sekä EU-Israel-assosiaationeuvoston kokoon kutsumiselle. Korostettiin jäsenmaiden olevan yhtenäisiä kahden valtion ratkaisun tukemiseksi.

Afrikan sarvi

Korkea edustaja Borrell avasi keskustelun kertomalla Sudanin tilanteesta. Lähes 14 miljoonaa ihmistä on joutunut lähtemään kodeistaan viime vuonna alkaneen sodan aikana, joka väistämättä vaikuttaa myös EU:n suuntaan kohdistuvaan muuttoliikkeeseen. Alustuksessa nostettiin esiin myös Afrikan unionin tuleva AUSSOM-operaatio Somaliassa, jonka edeltäjää EU on rahoittanut pitkään. Uuden operaation rahoituksessa taakanjakoa tulisi parantaa. Yhtenä vaihtoehtona tälle on YKTN-päätöslauselma 2719, joka mahdollistaisi operaation rahoituksen osittain YK-jäsenmaksuvaroista.

EU:n Afrikan sarven erityisedustaja Weber kertoi Sudanin tilanteen linkittyvän suoraan myös Punaisenmeren turvallisuustilanteeseen ja näin ollen konkreettisesti vaikuttavan myös EU:n turvallisuuteen sekä kauppaan alueella. Sudanin humanitaarinen tilanne on äärimmäisen vakava, ja uhkana on konfliktin leviäminen myös entistä laajemmalle alueelle. Jäsenmailta toivottiin tukea kriittisen infrastruktuurin suojelemiseen liittyvään Weberin aloitteeseen sekä YK:n tukemiseen pyrkimyksissään tuoda osapuolet yhteen.

Komissaari Urpilainen korosti koko alueen vakauden edistämisen tärkeyttä. EU-jäsenmaiden tulisi välittää viestiä sodassa aseellista tukea antaville useille kolmansille maille konfliktin päättämisestä.

Jäsenmaiden puheenvuoroissa nostettiin esiin Sudanin tilanne sekä Somalian turvallisuussiirtymä. Useat jäsenmaat kannattivat YKTN pl. 2719 soveltamista Somalian tapauksessa. Suomen puheenvuorossa painotettiin, että Somalian osalta ei tule riskeerata turvallisuustyhjiön syntymistä. Tuleva AUSSOM-operaatio nähtiin tärkeänä, mutta rahoituksen taakanjaosta on tärkeä saavuttaa ratkaisu. Sudanin osalta Suomi tukee EU:n erityisedustajan työtä etenkin ratkaisun löytämiseksi siviilien suojeluun ja kriittisen infrastruktuurin suojaamisen. Lisäksi Suomi tuki Sudanin siviilitoimijoiden saamista keskusteluyhteyteen sekä uusia valmistelussa olevia pakotelistauksia tasapainoisen, asteittaisen ja kansainvälisten kumppanien kanssa koordinoidun lähestymistavan mukaisesti.

Muut esille tulevat asiat

Lisäksi neuvostossa esiin nousivat Venezuelan tilanne, Kosovon ja Serbian väliset jännitteet, turkkilaisten maiden neuvoston (OTS) huippukokous, COP29-kokous, ETYJ-ministerikokous, antisemitismi (liittyen Amsterdamin tapahtumiin) sekä Moldovan tilanne.

Suomen edustajat
Ulkoministeri Valtonen, virkamiesvaltuuskunta